

SJÖBO
KOMMUN

KANSLI 2024/84

KANSLI 2024.645

2024-05-14

Fri från våld – en gemensam angelägenhet 2024–2027

Antagen av	Kommunfullmäktige
Antagandebeslut	KF 2024-04-24 § 52
Senaste revideringsbeslut	
Dokumentet senast ändrat	
Anledning till ändring	Politiskt beslut
Dokumentansvarig	Familjeförvaltningen/Socialchef
Gäller för	Kommunfullmäktige, nämnder och styrelser
Diarienummer	Kansli 2024/84
Relaterade dokument	

Inledning

Frihet från våld är en grundläggande fri- och rättighet. Våld, och i synnerhet våld i nära relation, är i högsta grad en folkhälsofråga. Fysisk och psykisk ohälsa är betydligt vanligare bland personer som har utsatts för våld, och förebyggande insatser ses som nyckeln till en varaktig minskning av våldet.

Den höga förekomsten av våld i nära relationer och barn som bevittnar våld i nära relation (barnfridsbrott) bidrar till en psykosocial ohälsa hos våra kommuninvånare. Detta gäller såväl våra barn, ungdomar som vuxna och äldre, och riskerar att ge negativa konsekvenser även inom andra livsområde.

Konsekvenserna av våld kan vara omfattande och långvariga. Det kan leda till fysiska skador, psykiskt trauma, försämrad livskvalitet och ibland till och med döden. Våld skapar rädsla och förhindrar människors möjligheter att leva fullständiga och fria liv. Det är därför oerhört viktigt att så snabbt som möjligt bromsa den negativa våldsutvecklingen i samhället genom att lägga mycket kraft på våldsförebyggande arbete.

Uppdrag och syfte

Våld i nära relationer domineras av mäns våld mot kvinnor och är det yttersta uttrycket för ojämställdhet mellan könen. Att förebygga och bekämpa våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck ingår i regeringens jämställdhetspolitiska mål och är en angelägen fråga för kommunen.

Sjöbo kommun och de kommunägda bolagen utgör tillsammans den enskilt största arbetsgivaren i kommunen. Både bland medarbetare och bland de invånare som medarbetare möter i sitt arbete finns såväl våldsutsatta som våldsutövare. Kompetensen kring hur medarbetare ska agera vid misstanke om våld behöver därför öka.

Kommunstyrelsen beslutade i mars 2023 om en plan fri från våld (Dnr 2023/93 §51). Planen ska vara kommunövergripande och ge alla förvaltningar och bolag ansvar för att genomföra insatser utifrån det egna verksamhetsuppdraget samt att upprätta egna handlingsplaner som syftar till att nå målet om en kommun fri från våld. I arbetet med att uppfylla planens mål ska aktuell lagstiftning och föreskrifter beaktas. Arbetet ska också ta hänsyn till andra relevanta nationella och lokala styrdokument, exempelvis läroplaner och Sjöbo kommuns policy för att stärka barns rättigheter och möjligheter.

I kommunstyrelsens beslut om plan fri från våld ges familjenämnden ansvar för att sammanställa uppföljning och återrapporter till kommunstyrelsen.

Syftet med plan fri från våld är att:

- ***alla i Sjöbo kommun ska leva ett liv fritt från våld och alla barn ska växa upp under trygga förhållande.***

Definitioner

I planen omfattar våldsbegreppet allt våld mot närstående, såväl vuxna som barn. Det som kännetecknar våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck är att den utsatta ofta har en nära relation till, och starka känslomässiga band till, utövaren/utövarna. De känslomässiga banden gör det svårare att försvara sig mot psykiskt eller fysiskt våld och att lämna relationen. Barn som ser, hör eller på annat sätt förstår att våld förekommit mot någon närstående räknas också som utsatt för våld. Hot, våld, kränkningar och förtryck förekommer i alla grupper i samhället och i alla åldrar.

Sjöbo kommun utgår från våldspyramiden och den norska psykologen Per Isdals definition av våld:

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något som den vill.”¹

Flera handlingar av våld, så som definierat ovan, är brott enligt lag. Men även handlingar som inte bryter mot brottsbalken, men som syftar till att inskränka individens självbestämmande eller kan skada en persons fysiska och psykiska hälsa, kan utgöra våldshandlingar.

Våld kan uppstå i olika sammanhang: i hemmet, i skolor, på arbetsplatser eller i samhället i stort. I relationer kan makt och kontroll ta sig olika uttryck: fysiskt våld, sexuellt våld, psykiskt våld, ekonomiskt och materiellt våld, latent våld, försummelse eller digitalt våld.

För att förstå hur lindrigt våld hänger ihop med grovt våld används modellen *Våldspyramiden*. Våldspyramiden finns i olika utförande men alla har till syfte att förklara hur våldet eskalerar, och modellen används bland annat av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Jämställdhetsmyndigheten, och MÄN. Illustrationen nedan är ursprungligen framtagen av Borås stad.²

¹ Per Isdal, Meningen med våld, från 2001

² [Tre förändringsfaktorer mot våld - Borås Stad \(boras.se\)](https://boras.se), länk hämtad 2024-01-23

När lindrigt våld normaliseras är risken stor att det utvecklas till grövre våld. I pyramidens breda bas finns oönskade beteenden så som kränkande blickar, skämt och kommentarer. Det är ofta här det börjar. När detta normaliseras i exempelvis hemmiljön eller skolmiljön finns en risk för eskalering till nästa nivå. Här förekommer knuffar, muntliga påhopp samt att skrämma, skuldbelägga och skamma. När detta i sin tur förekommit i den grad att det normaliserats riskerar våldet att klättra vidare ytterligare ett steg med tafsande, slag, sparkar och hot. Näst högsta nivån rymmer övergrepp, misshandel och våldtäkt. Och i pyramidens topp – mord.

Desto mer tillåtande samhället är gällande den lindriga formen av våld, desto mer eskalerar det grova våldet. För att förhindra att det grova våldet sker måste vi agera tidigt, redan mot det lindriga våldet.

Plan – fri från våld

Det är viktigt att bekämpa våld i alla dess former genom att främja respekt, jämlikhet och fredliga konfliktlösningsmetoder. Utbildning, medvetenhet och stöd är avgörande för att minska förekomsten av våld och skapa ett tryggare samhälle för alla.

Kunskapen om våldspreventivt arbete är en gemensam angelägenhet i hela kommunorganisationen och sker i samverkan med externa aktörer så som länsstyrelsen, polismyndigheten och hälso- och sjukvården. Kommunen ska dela med sig och sprida kunskap till organisationer och kommunmedborgare. När många blir engagerade och bidrar kan vi åstadkomma mycket tillsammans.

Förväntningar styr vårt sätt att se och agera. Därför är det viktigt att fundera över egna värderingar om vad attityder och normer spelar för roll för en jämlik och jämställd kommun. Även egna föreställningar om vem som blir utsatt för våld i nära relation behöver lyftas. Att kommunens medarbetare känner till orsaker till våld, vilka uttryck våld kan ta och den så kallade normaliseringsprocessen kan vara avgörande för att upptäcka och förhindra våldsutsatthet.

Destruktiva könsnormer och ojämlikheter i samhället riskerar generera mer våld. Att prata om och uppmärksamma normer och förväntningar som skapar ojämlikhet, som i sin tur leder till våld, är därför en viktig del i det våldspreventiva arbetet.

För att nå målet om en kommun fri från våld ska kommunens gemensamma preventionsarbete genomföras av nedanstående fokusområden;

- **Nolltolerans mot våld** innebär att det är alla medarbetares och uppdragstagares ansvar att agera mot alla former av trakasserier, kränkningar och våld (se våldspyramiden). Kunskap om och förutsättning att identifiera olika typer av våldshandlingar ska därför finnas i kommunens alla verksamheter.
- **Åskådarperspektiv** innebär att motivera barn, unga och vuxna till civilkurage, det vill säga att reagera utifrån en nolltolerans mot trakasserier, kränkningar och våld i vardagen genom att vara en aktiv åskådare som agera.
- **Genus-/jämställdhetsperspektiv** handlar om att se och utmana begränsande och stereotypa genusnormer, att ha kunskap om våldet som en genus- och jämställdhetsfråga samt att utifrån befintlig statistik om våld kunna förebygga destruktiva normer kring maskulinitet.
- **Demokratiperspektiv** innebär att alltid utgå ifrån perspektivet att frihet från våld är en demokratisk rättighet.

Som stöd för förvaltningar och bolag har även ett inriktningsmål för respektive fokusområde formulerats.

Fokusområden	Inriktningsmål
Nolltolerans mot våld	Våldspyramiden alla delar är välkända för alla medarbetare i förvaltningar och bolag
Åskådarperspektiv	En ökad andel medarbetare och medborgare agerar med civilkurage vid åsyn av våld
Genus-/ jämställdhetsperspektiv	Kommunens förvaltningar och bolag synliggör och utmanar normer kring hur flickor och kvinnor respektive pojkar och män förväntas vara och inte vara
Demokratiperspektiv	All verksamhet i förvaltningar och bolag utgår från att frihet från våld är en demokratisk rättighet

Genomförande och uppföljning

Plan fri från våld utgör ett underlag för kommunens förvaltningar och bolag i arbete med att utveckla det våldspreventiva arbetet, som ska ske inom ramen för förvaltningars och bolags ordinarie arbete. Samtliga nämnder, förvaltningar, styrelser och bolag har utifrån sitt uppdrag ansvar att utforma aktiviteter/ insatser som möjliggör förändring, enskilt och i samverkan med varandra. För att underlätta planens genomförande och uppföljning ska förvaltningarna och bolagen upprätta handlingsplaner för den egna verksamheten.

Familjenämnden har utifrån kommunfullmäktiges beslut i uppdrag att samordna genomförandet. Familjenämnden ska även sammanställa samtliga förvaltningars och bolags handlingsplaner och återrapporera dessa till kommunstyrelsen. Därefter ska planen följas upp och återrapporeras vartannat år.

Sedan 2023 finns det i kommunen tillsatt en samordnande funktion som har i uppdrag att arbeta kunskapshöjande och samordnande avseende våld i nära relationer och våld och förtryck i hedersrelaterad kontext. Samordnaren har ett stödjande uppdrag med särskilt fokus på de fyra fokusområdena.